

Ἄς ἐξαιρέσωμεν τοῦλάχιστον ἀπὸ τὴν μανίαν αὐτὴν τὰ καίρια μέρη τῆς πόλεως — καὶ ὡς τοιοῦτον ἔρχεται πρῶτον τὸ περὶ τὸ τρίπτυχον Ἀκαδημίας, Πανεπιστημίου, Βιβλιοθήκης τετραγώνον. Ἄς κοιμήσονται εἰς τὸ μέρος αὐτὸ χίλιοι ἄνθρωποι ὀλιγώτεροι.

Τελειώνων τὴν ὁμιλίαν μου ἐπιθυμῶ νὰ ἀπευθύνω θερμὴν παράκλησιν πρὸς τὴν Κυβέρνησιν καὶ τὰ ἄλλα Κόμματα τῆς Χώρας περὶ ψηφίσεως Νόμου Συστάσεως Ἀνωτάτης Ἐξουσίας Δημοσίας Καλαισθησίας, ἵνα δι' αὐτοῦ ἡμπορέσῃ, μετὰ τῶν ἄλλων ἱστορικῶν μνημείων, νὰ μείνῃ ἀλώβητος καὶ ἡ Ἀκαδημία μας, τὸ ὠραιότατον αὐτὸ νεοκλασσικὸν κτήριο τῶν Ἀθηνῶν.

ΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΓΡΑΜΜΑΤΕΩΣ Κ. ΙΩΑΝΝΟΥ ΘΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΥ

Ἡ ἰδρυσις τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ μέγαν σταθμὸν εἰς τὴν ἐπιστημονικὴν καὶ πνευματικὴν ζωὴν τοῦ Ἔθνους. Εἶναι χαρακτηριστικὸν ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν μικρασιατικὴν καταστροφὴν, ἡ ὁποία συνεκλόνησεν ὅλον τὸ Ἔθνος, ἡ ἐλευθέρᾳ Ἑλλάδι ἰδρῦει δύο μεγάλα πνευματικὰ ἰδρύματα, τὴν Ἀκαδημίαν Ἀθηνῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης. Τὰ δύο αὐτὰ γεγονότα πρέπει νὰ νοηθοῦν ὡς ἀπάντησις εἰς τὴν συμφορὰν τοῦ Ἔθνους.

Ὁ νομοθέτης τῆς Ἀκαδημίας διὰ τοῦ ἰδρυτικοῦ αὐτῆς νόμου περιέλαβεν εἰς αὐτὴν ἅπαν τὸ ἐπιστητόν, τὸ ὅποϊον καὶ κατένειμεν εἰς τρεῖς τάξεις. Ἡ κατανομὴ αὐτὴ στηρίζεται εἰς τὴν βασικὴν ἐννοιολογικὴν καὶ φιλοσοφικὴν διάκρισιν μεταξὺ φύσεως καὶ ἱστορίας. Ὡς περιεχόμενον τῆς πρώτης Τάξεως ὥρισεν ὁ νομοθέτης τὰς Φυσικὰς Ἐπιστήμας καὶ τὰ Μαθηματικά. Ἡ κατάταξις ὁμῶς τῶν Μαθηματικῶν εἰς τὴν αὐτὴν Τάξιν ἐννοιολογικῶς δὲν δικαιολογεῖται, διότι ἐνῶ τὸ ἀντικείμενον τῶν Φυσικῶν Ἐπιστημῶν εἶναι δεδομένον, τὸ ἀντικείμενον τῶν Μαθηματικῶν εἶναι δημιουργημα τοῦ νοῦ. Ἐν τούτοις ἐπειδὴ αἱ Φυσικαὶ Ἐπιστήμαι προϋποθέτουν σχεδὸν πάντοτε τὰ Μαθηματικά, διὰ τοῦτο ἡ ἔνταξις αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην Τάξιν εἶναι

κατανοητή, ἔστω καὶ κατ' οἰκονομίαν. Ἐὰν ὁ νομοθέτης, ιδρύων τὰς ἐπὶ μέρος Τάξεις τῆς Ἀκαδημίας, ἀνταπεκρίνετο πλήρως εἰς τὴν ἐννοιολογικὴν διαφορὰν τῶν ἐπιστημῶν, τότε θὰ ἔπρεπε τὰ Μαθηματικὰ καὶ τὴν Φιλοσοφίαν νὰ τὰ κατατάξῃ εἰς ἰδίαν Τάξιν, διότι αἱ δύο αὐταὶ ἐπιστῆμαι δὲν ἔχουν ἐμπειρικὰ δεδομένα. Τὸ περιεχόμενον ἐξ ἄλλου τῶν καθαρῶς ἱστορικῶν δημιουργημάτων τὸ κατένειμεν ὁ νομοθέτης εἰς δύο Τάξεις, τὴν δευτέραν καὶ τὴν τρίτην. Εἰδικώτερον, περιέλαβεν εἰς τὴν δευτέραν Τάξιν τὴν φιλολογίαν, τὴν ἱστορίαν καὶ ὅλας τὰς συναφεῖς ἐπιστήμας, συνάμα δὲ τὴν λογοτεχνίαν καὶ γενικῶς τὸ σύνολον τῶν καλῶν τεχνῶν. Τέλος εἰς τὴν τρίτην Τάξιν περιέλαβεν τὰς ἠθικὰς καὶ πολιτικὰς ἐπιστήμας ἢ ἀναλυτικώτερον τὴν θεολογίαν, τὰ νομικὰ, τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν πολιτικὴν.

Διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν εὐρέθησαν ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην ὅλαι αἱ πνευματικαὶ ἐκδηλώσεις καὶ δημιουργίαι τοῦ Ἔθνους μὲ τούτους συγκεκριμένους αὐτῶν φορεῖς, ὅπως ἦσαν ὁ ἀστρονόμος Αἰγινήτης, ὁ ποιητὴς Παλαμᾶς, ὁ θεολόγος Χρυσόστομος Παπαδόπουλος, ὁ μαθηματικὸς Ρεμουῆνδος, ὁ γλωσσολόγος Χατζιδάκις, ὁ ζωγράφος Ἰακωβίδης, ὁ ἀρχαιολόγος Τσουντας, ὁ φιλόσοφος Βορέας καὶ ὁ νομομαθὴς Ρακτιβάν. Εἶναι ἡ πρώτη φορὰ εἰς τὴν ζωὴν τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, ὁπότε συνιστᾶται αὐτοῦ τοῦ εἴδους ἡ πνευματικὴ κοινωνία. Ἐν αὐτῇ ἀναπτύσσεται σὺν τῷ χρόνῳ ὅ,τι ὀνομάζομεν ἀκαδημαϊκὸν ἦθος, πρᾶγμα σπουδαιότατον διὰ τὴν πνευματικὴν ἀνάπτυξιν τοῦ τόπου.

Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἀναφέρωμεν τὴν στιγμὴν αὐτὴν τὰ ὀνόματα ὅλων τῶν ἐξαιρέτων ἀνδρῶν, οἱ ὅποιοι ἀπετέλεσαν τὰ πρῶτα μέλη τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅλα ὅμως τὰ ὀνόματα αὐτὰ ἐκάλυψαν διὰ τῆς ἀξίας των τὸν πνευματικὸν χῶρον, ὁ ὁποῖος ἐδημιουργήθη διὰ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν.

Ὡς σκοπὸν τῆς Ἀκαδημίας ὥρισεν ὁ νομοθέτης τὴν καλλιέργειαν καὶ τὴν προαγωγὴν τῶν ἐπιστημῶν, τῶν γραμμάτων καὶ τῶν καλῶν τεχνῶν, τὴν ἔρευναν τῶν στοιχείων καὶ προϊόντων τῆς ἑλληνι-

κῆς γῆς, τὴν ἐπιστημονικὴν ὑποστήριξιν τῆς γεωργίας, τῆς βιομηχανίας, τῆς ναυτιλίας καὶ τὴν προαγωγὴν τῆς ἐθνικῆς οἰκονομίας. Τέλος δὲ τὴν διὰ γνωμοδοτήσεων, προτάσεων, ἀποφάσεων καὶ κρίσεων διαφώτισιν καὶ καθοδήγησιν τῆς κυβερνήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἐν γένει ἀρχῶν. Ὁ σκοπὸς αὐτὸς τῆς ᾿Ακαδημίας ἐπιτυγχάνεται διὰ ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων, συζητήσεων, ὁμιλιῶν καὶ δημοσιευμάτων· διὰ τῆς ἰδρύσεως Κέντρων ἐπιστημονικῆς ἐρεῦνης· διὰ προκηρύξεως διαγωνισμῶν καὶ τῆς ἀπονομῆς ἐπάθλων· διὰ συνεδρίων, ἀποστολῶν καὶ παντὸς ἄλλου καταλλήλου μέσου.

Ἐὰν τώρα ρίψωμεν ἐν βλέμμα πρὸς τὰ ὀπίσω, διὰ νὰ ἐποπτεύσωμεν, τί ἔγινε κατὰ τὴν παρελθοῦσαν πεντηκονταετίαν, θὰ σταματήσωμεν πρῶτον εἰς τοὺς πενήκοντα καὶ πλέον τόμους τῶν Πρακτικῶν τῆς ᾿Ακαδημίας, ὅπου ἔχει ἀποθησαυρισθῆ ἡ ἐπιστημονικὴ συμβολὴ τῆς ᾿Ακαδημίας καὶ συγκεκριμένως τῶν τακτικῶν αὐτῆς μελῶν. Πέραν ὅμως τῶν πενήκοντα τόμων τῶν Πρακτικῶν, θὰ συναρτήσωμεν τριάκοντα τρεῖς τόμους τῶν Πραγματειῶν τῆς ᾿Ακαδημίας, ἔργα ἀκαδημαϊκῶν καὶ ἄλλων ἐπιστημόνων. Ἄλλη κατηγορία ἐκδόσεων τῆς ᾿Ακαδημίας ἀποτελεῖ ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη καὶ τέλος ἡ κατηγορία τῶν μνημείων τῆς ἐλληνικῆς ἱστορίας. Εἰς τὰς τέσσαρας αὐτὰς κατηγορίας ἐκδόσεων πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ διάφορα ἄλλα δημοσιεύματα. Ἐπίσης εἰς τὰς ἐκδόσεις αὐτὰς πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ αἱ ἐκδόσεις τῶν ὀκτὼ ἐρευνητικῶν Κέντρων τῆς ᾿Ακαδημίας. Συνολικῶς αἱ ἐκδόσεις αὗται ἀποτελοῦν μίαν ὀλόκληρον βιβλιοθήκην. Εἰς ὅλα αὐτὰ πρέπει νὰ προστεθοῦν καὶ τὰ συγγράμματα καὶ ἐν γένει αἱ ἐπιστημονικαὶ ἐργασίαι τῶν ἀκαδημαϊκῶν. Ἐν τούτοις πρέπει νὰ εἰπωθῆ ὅτι, εἰς ὠρισμένους τοῦλάχιστον τομεῖς, τὸ ἐκδοτικὸν ἔργον τῆς ᾿Ακαδημίας θὰ ἔπρεπε καὶ θὰ ἠδύνατο νὰ εἶναι μεγαλύτερον.

Διὰ τῆς ἰδρύσεως τῆς ᾿Ακαδημίας ᾿Αθηνῶν, ἡ Ἑλλὰς συνεδέθη ἐπιστημονικῶς καὶ πνευματικῶς μὲ τὴν ἔνωσιν τῶν ᾿Ακαδημιῶν καὶ δι' αὐτῆς μὲ τὰς ᾿Ακαδημίας ὅλου τοῦ κόσμου. Διὰ τῆς συμμετοχῆς τῆς ᾿Ακαδημίας εἰς τὴν Διεθνή Ἐνωσιν ᾿Ακαδημιῶν, καθίσταται

δυνατή ἢ συνεργασία καὶ παρακολούθησις τοῦ μεγάλου ἔργου τῆς Ἐνώσεως τῶν Ἀκαδημιῶν, μέγα τμῆμα τοῦ ὁποίου καταγίνεται μὲ θέματα τῆς πνευματικῆς ἡμῶν ἱστορίας. Πρέπει δὲ νὰ θεωρηθῆ ὡς μία εὐτυχῆς συγκυρία τὸ γεγονός ὅτι ἡ σύνοδος τῶν ἀκαδημιῶν τοῦ ἔτους 1977 θὰ συνέλθῃ ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐν Ἀθήναις.

Διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ὁ νομοθέτης ἀνταπεκρίνετο εἰς μίαν ἐνδόμυχον ἐπιθυμίαν τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ, νὰ συνδεθῆ ὁὗτος μὲ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν αἴγλην τῆς ἀρχαίας πλατωνικῆς Ἀκαδημίας. Ὑπάρχει βεβαίως μεγάλη διαφορὰ μεταξὺ τῶν δύο ιδρυμάτων. Ἡ ἀρχαία Ἀκαδημία ἦτο ἴδρυμα πρῶτον διδασκικὸν καὶ ἔπειτα ἐρευνητικόν. Οἱ τρόφιμοι τῆς ἀρχαίας Ἀκαδημίας ἦσαν συνήθως μαθητευόμενοι. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸν ἡγέτην αὐτῆς, τὸν Πλάτωνα, εἰς τὴν ἀρχαίαν Ἀκαδημίαν ἔδρασαν καὶ ὠρισμένοι ὠριμοὶ ἄνδρες, κυρίως μαθηματικοί. Ὅπως δὲ ἄποτε ὁμως διὰ τῆς ιδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν ἐξεπληρώθη μία ἐνδόμυχος πνευματικὴ ἀνάγκη τοῦ νεωτέρου Ἑλληνισμοῦ. Πόσον ἐντονος ἦτο ἡ πνευματικὴ αὐτὴ τάσις καταφαίνεται ἀπὸ τὸ ὄλωσδιόλου μοναδικὸν γεγονός, ὅτι τὸ κτήριον ἀνηγέρθη, καὶ μάλιστα διὰ δωρεᾶς τοῦ ζεύγους Σίνα, πολλὰς δεκαετίας πρὶν διὰ νόμον ιδρυθῆ ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν.

Ἐὰν ὁμως θέλῃ κανεὶς νὰ ἀξιολογήσῃ τὴν ἐπίδρασιν ποὺ ἔχει ἀσκήσει ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ Ἕθνους, θὰ πρέπει νὰ ἔχῃ ὑπ' ὄφιν του τί συμβαίνει κατ' ἔτος, κατὰ τὰς πανηγυρικὰς συνεδρίας, ὅποτε ἀπονέμονται αἱ διάφοροι τιμητικαὶ διακρίσεις καὶ ἐκτίθενται τὰ πεπραγμένα τοῦ ἔτους. Ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν ἡ Ἀκαδημία παρακολουθεῖ καὶ ἀξιολογεῖ μὲ πολλὴν στοργὴν τὴν ὅλην πνευματικὴν δημιουργίαν τοῦ τόπου. Ἐξ ἄλλου ἐπὶ μίαν πεντηκονταετίαν μελετᾷ τὴν πνευματικὴν ἱστορίαν τοῦ τόπου. Ἐὰν πρέπει νὰ ὀμιλήσω ἀπὸ τὴν προσωπικὴν μου πείραν, τὴν ὁποίαν ἔχω ὡς Γενικὸς Γραμματεὺς, θὰ πρέπει νὰ εἶπω ὅτι τὸ ὄνομα τῆς Ἀκαδημίας ἔχει ριζωθῆ βαθύτατα μέσα εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἕθνους. Ἐν τούτοις εἶναι γεγονός ὅτι καθ' ὅλην τὴν πεντηκονταετίαν ἡσκήθη καὶ κρι-

τική κατά τῆς Ἀκαδημίας, πράγμα τὸ ὁποῖον εἶναι εὐχάριστον, διότι ἡ κριτική, ὅταν γίνεται ἐξ ἀγαθοῦ συνειδότος, εἶναι ἀφέλιμος. Εἰς ἓν μόνον σημεῖον θὰ ἤθελα ἐδῶ νὰ σταματήσω : λέγεται ὅτι δὲν εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀκαδημίαν ὠρισμένοι ἐξαίρετοι νεοέλληνες συγγραφεῖς. Τοῦτο εἶναι γεγονός· ὡς πρὸς αὐτὸ ὅμως δὲν εὐθύνεται ἡ ἰδία ἡ Ἀκαδημία ὡς θεσμός, ἀλλὰ οἱ ἴδιοι οἱ συγγραφεῖς, οἱ ὁποῖοι ποτὲ δὲν ὑπέβαλον ὑποψηφιότητα διὰ νὰ γίνουσι ἀκαδημαϊκοί.

Πεντήκοντα ἔτη διὰ τὴν ζωὴν ἐνὸς ἰδρύματος δὲν εἶναι μακρὸν χρονικὸν διάστημα, ἐν τούτοις ἔχουν μεγάλην σημασίαν, ὅταν μάλιστα εὐρίσκονται εἰς τὴν ἀρχὴν τῆς ζωῆς τοῦ ἰδρύματος· διότι κατ' αὐτὴν τίθενται αἱ βάσεις τῆς περαιτέρω αὐτοῦ δράσεως. Ἀλλὰ διὰ νὰ ἀξιολογηθῇ ὀρθῶς ἡ Πεντηκονταετία, πρέπει νὰ ληθῆ ὑπ' ὄψιν ὅτι τὰ δέκα ἐξ αὐτῶν τῶν ἐτῶν ἡ χώρα ἦτο εἰς ἐμπόλεμον κατάστασιν καὶ ἄλλα ἐπτὰ ὑπὸ ἐπονείδιστον τυραννίαν. Τόσον κατὰ τὴν περίοδον τῆς Κατοχῆς, ὅπως προκύπτει ἀπὸ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, ὅσον καὶ κατὰ τὴν περίοδον τῆς τυραννίας, ἡ Ἀκαδημία ἠγωνίσθη νὰ διατηρήσῃ τὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν αὐτῆς αὐτοτέλειαν. Θὰ γράφωμεν ἐν καιρῷ διὰ τὸ πῶς ἠγωνίσθη ἡ Ἀκαδημία κατὰ τὴν δικτατορίαν.

Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς ἐπετείου τῆς πεντηκονταετίας ἡ Ἀκαδημία ἐξέδωκε δύο τόμους, ὁ ἓνας ἐκ τῶν ὁποίων εἶναι ἀφιερωμένος εἰς τὴν μνήμην τῶν ἐκλιπόντων ἀκαδημαϊκῶν καὶ περιλαμβάνει σύντομον βιογραφίαν ἐνὸς ἐκάστου, πλήρη ἐργογραφίαν καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ. Ὁ ἄλλος τόμος περιλαμβάνει τὰ πεπραγμένα τῆς Πεντηκονταετίας τῆς Ἀκαδημίας. Πρέπει ἐδῶ νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ ἐπέτειος τῆς πεντηκονταετίας δὲν καλύπτει μόνον τὰ πενήκοντα ἔτη τῆς Ἀκαδημίας, ἀλλὰ περιέχει ἑκατὸν ἔτη τοῦ ἐπιστημονικοῦ καὶ πνευματικοῦ βίου τῆς χώρας, διότι τὸ ἔργον τῶν πρώτων Ἀκαδημαϊκῶν ἐκτείνεται εἰς δεκάδας ἐτῶν πρὸ τῆς ἰδρύσεως τῆς Ἀκαδημίας.

Ἡ προοπτική, ἡ ὁποία ἀνοίγεται διὰ τὸ μέλλον τῆς Ἀκαδημίας εἶναι ἐξαιρετικῶς εὐνοϊκή. Νέαι δυνάμεις εἰσέρχονται συνεχῶς εἰς αὐ-

τήν, νέα ἐπιστημονικά ἰδρύματα συνεχῶς δημιουργοῦνται ἐν τῇ Ἀκαδημίᾳ καὶ νέα προγράμματα ἐργασίας ἐτοιμάζονται εἰς τὰ διάφορα ἐρευνητικὰ Κέντρα. Ὡς πνευματικὸς ὄργανισμὸς ἡ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν ἀποτελεῖ κεντρικὸν πνευματικὸν μοχλὸν τοῦ Ἔθνους, ὁ ὁποῖος εἰσχωρεῖ βαθύτατα εἰς τὴν ψυχὴν καὶ εἰς τὴν Ἱστορίαν τοῦ τόπου καὶ ἐργάζεται συνεχῶς διὰ τὴν ἄγρυπνον καὶ ἐλευθέραν ζωὴν τοῦ πνεύματός του. Διακονοῦντες ὅλοι ἡμεῖς εἰς τὸν ζωντανὸν αὐτὸν θεσμὸν τοῦ Ἔθνους, ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς πεντηκονταετίας, εὐχόμεθα ὁ βίος αὐτοῦ νὰ εἶναι ἴσος πρὸς τὸν βίον τοῦ Ἔθνους, δηλαδή αἰώνιος.